

MAREK BRYLEW
(AKADEMIA POMORSKA W SŁUPSKU)*
 <https://orcid.org/0000-0003-3527-3431>

Kassim Sulejmani – generał Bliskiego Wschodu

Streszczenie. Kassim Sulejmani jest architektem irańskiej polityki w regionie Bliskiego Wschodu i bezpośrednim doradcą ajatollaha Chameneiego. Kiedyś postać tajemnicza, obecnie jest najbardziej rozpoznawalnym człowiekiem na Bliskim Wschodzie, bohaterem irańskich mediów społecznościowych i postacią z pierwszych stron gazet. Sulejmani, odpowiedzialny za kontakty z libańskim Hezbollahem, palestyńskim Hamasem, a w ostatnim czasie także jemeńskimi Huti i afgańskim Talibanem, skutecznie kontroluje sytuację w regionie. To m.in. dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu Sulejmaniego prezydent Syrii Baszar al-Assad utrzymał się przy władzy, iracka armia wspierana przez proirańskie ugrupowania Hashd al-Shaabi zdobyła Mosul i rozbiła tzw. Państwo Islamskie, a Iran wzmocnił swoją pozycję na Bliskim Wschodzie.

Słowa kluczowe: Basidż, Bliski Wschód, Chamenei, Chomeini, Hezbollah, Irak, Iran, Kassim Sulejmani, Korpus Strażników Islamskiej Rewolucji, Siły Kuds.

„As a soldier, it is my duty to respond to Trump’s threats. If he wants to use the language of threat, he should talk to me, not to the president [...]”

Kassim Sulejmani

Realizacja doktryny ajatollaha Chomeiniego, ideologicznej podstawy Islamskiej Republiki Iranu oraz jej politycznych struktur¹, determinuje zarówno interesy, jak i cele tego kraju, z których najważniejsze to: eksport rewolucji islamskiej, ustanowienie w świecie jednej wspólnoty muzułmańskiej, likwidacja państwa Izrael, rozwiązanie kwestii palestyńskiej, bezkompromisowa

* Wydział Nauk o Zarządzaniu i Bezpieczeństwie, Instytut Bezpieczeństwa Narodowego, Zakład Teorii Bezpieczeństwa i Polityki Obronnej, e-mail: marek.brylew@gmail.com.

¹ Polityczne struktury Iranu nie mają odpowiednika ani też nie są podobne do struktur politycznych innych państw Bliskiego Wschodu. Oparte są na koncepcji ajatollaha Chomeiniego *velayet-e faqih*, w której władza i przywództwo w państwie należy do sprawiedliwego prawnika, wyłonionego spośród najwyższych rangą duchownych przez Zgromadzenie Ekspertów. Obecnie w Iranie Najwyższym Przywódcą jest ajatollah Ali Chamenei. Szerzej o doktrynie w: M. Stolarczyk, *Iran. Państwo i religia*, Warszawa 2001.

walka z amerykańską obecnością na Bliskim Wschodzie. Osiągnięcie ich uzależnione jest nie tylko od rządów uczonego prawnika (*vali-e faqih*), lecz także od sprawnie funkcjonującego aparatu państwowego i wchodzących w jego skład organów. To właśnie na ich czele stoją starannie dobrani ludzie, którzy mimo międzynarodowej izolacji Iranu zarówno ochronili zdobycze rewolucji, jak i uczynili z tego kraju regionalne mocarstwo.

Wyrazem rosnącej potęgi Iranu są nie tylko jego nuklearne aspiracje, lecz także militarne i polityczne sukcesy odniesione w Iraku, Syrii czy Libanie, gdzie państwo irańskie ma istotne wpływy. Bez wątpienia aktualna pozycja Iranu na Bliskim Wschodzie to efekt planu, za którego realizację odpowiada „mistrz tajnych operacji”, „James Bond, Erwin Rommel i Lady Gaga w jednym”, jedna ze stu najbardziej wpływowych w 2017 r. osób na świecie – gen. mjr Kassim Sulejmani².

Generał Kassim Sulejmani jest żołnierzem, weteranem wojny iracko-irańskiej, dowódcą paramilitarnych Sił Kuds (irańskiej jednostki specjalnej Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, odpowiedzialnej za operacje poza Iranem, czasem porównywanej do połączonej Amerykańskiej Agencji Wywiadowczej z siłami specjalnymi lub uważanej za jej odpowiednik)³. Głównym celem jednostki jest eksport islamskiej rewolucji za pomocą takich instrumentów, jak: wywiad, operacje specjalne, przemyt broni, polityczna dywersja i wszystkie inne formy działalności. Poza tym do zadań Sił Kuds należy ochrona zdobyczy islamskiej rewolucji i ich obrona przed potencjalnymi atakami wroga (Izraela i Stanów Zjednoczonych)⁴.

Sulejmani, kiedyś postać tajemnicza, obecnie jest najbardziej rozpoznawalną osobą na Bliskim Wschodzie i przede wszystkim zaufanym człowiekiem ajatollaha Chameneiego. Obok gen. mjr. Mohammada Ali Dżafariego i gen. mjr. Yahya Rahima jest najważniejszą postacią irańskich służb bezpieczeństwa – Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Sulejmani, odpowiedzialny za kontakty z libańskim Hezbollahem, palestyńskim Hamasem, a w ostatnim czasie także jemeńskimi Huti i afgańskim Talibanem, od lat skutecznie z ich pomocą destabilizuje sytuację w regionie. To m.in. dzięki jego bezpośredniemu zaangażowaniu prezydent Syrii Baszar al-Assad utrzymał się przy władzy, iracka armia wspierana

² K.M. Pollock, *Major General Qasem Soleimani*, „Time”, <http://time.com/collection/2017-time-100/4736337/qasem-soleimani/> (dostęp: 22 IV 2018).

³ Załączek Sił Kuds powstał już na początku lat osiemdziesiątych, była to niewielka grupa nazywana Birun Marzi. Później w ramach Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (Islamic Revolutionary Guards Corps – IRGC) została utworzona specjalna sekcja (Biuro Strażników Rewolucji Ruchów Wyzwoleńczych), nad którą kierownictwo powierzono Mehdiemu Hashemi. Celem nowej struktury było wspieranie zagranicznych ruchów wyzwoleniowych, jak np. AMAL w Libanie. S. O’Hern, *Iran’s Revolutionary Guard. The threat that grows while America sleeps*, eBook Collection 22 VIII 2018, via Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, s. 29.

⁴ Nazwa Sił Kuds pochodzi od perskiego słowa oznaczającego Jerozolimę.

przez proirańskie ugrupowania Hashd al-Shaabi (Siły Mobilizacji Ludowej)⁵ zdobyła Mosul i rozbiła tzw. Państwo Islamskie, a Iran jeszcze bardziej umocnił swoją pozycję w regionie.

Informacji o wcześniejszym życiu gen. Sulejmaniego, który jeszcze do niedawna pozostawał w cieniu irańskiej polityki, jest niewiele. Na co dzień mieszka on w Teheranie, jest żonaty, wstaje o godzinie czwartej, kładzie się spać o dziewiątej trzydzieści. Jak charakteryzują go irańskie media, jest kochającym i zarazem surowym ojcem trzech synów i dwóch córek⁶.

Wiadomo, że urodził się w rodzinie zubożałego chłopca 11 marca 1957 r. w miejscowości Baft w południowo-wschodniej części prowincji Kerman w Iranie⁷, w której zasady społeczne oparte były na plemiennych zwyczajach. Nazwisko wskazuje, że prawdopodobnie jego rodzice byli członkami plemienia Sulejmani, które przybyło do Kerman w XVIII w. z prowincji Fars. Generał, mający pięcioro rodzeństwa, prawdopodobnie już w wieku 13 lat, czyli po ukończeniu szkoły podstawowej wyjechał do Kerman, gdzie zatrudnił się jako pracownik budowlany⁸. W wieku 19 lat rozpoczął pracę w Kerman Water Organization (brakuje bliższych danych co do charakteru jego zatrudnienia)⁹. W wolnych chwilach Sulejmani chodził na siłownię i podnosił swoją sprawność fizyczną (ma czarny pas karate). Jak większość wówczas młodych ludzi, zaangażował się w działalność rewolucyjną przeciwko rządowi szacha Iranu Rezy Pahlawiego, który zakazał działalności partiom politycznym znajdującym się w opozycji do jego reżimu i pozbawił naród uczestnictwa w kierowaniu krajem¹⁰.

Nie ma zgody co do dokładnej daty ani wydarzenia, które przyczyniło się do radykalizacji młodego Sulejmaniego. Początek jego działalności opozycyjnej wiąże się z przybyciem do Kerman wędrownego duchownego Hojjata Kamyaba,

⁵ Siły Mobilizacji Ludowej to sojusz ponad 40 irackich milicji, sformowany w obliczu zagrożenia spowodowanego ekspansją Islamskiego Państwa Iraku i Lewantu w Iraku. Większość milicji działających pod szyldem Sił Mobilizacji Ludowej miała związki z Iranem i korzystała z jego wsparcia zarówno finansowego, jak i militarnego. M. al-Kadhimi, *Why Iraq needs to depoliticize their Popular Mobilization Units*, 10 VII 2015, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/07/iraq-popular-mobilization-forces-politics-isis.html> (dostęp: 10 VI 2018).

⁶ R. Bergman, R. Zimit, *Israel's most dangerous enemy: Who are you, Hajj Qasem Soleimani?*, Ynetnews, 7 IV 2018, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5301988,00.html> (dostęp: 10 VI 2018).

⁷ Według A. Alfoncha Sulejmani urodził się we wsi Rabord. Natomiast według Departamentu Stanu USA, jak zaznacza S. O'Hern, miejsce narodzin Sulejmaniego to Kum, ośrodek religijny skupiający studentów, teologów i pielgrzymów z całego świata. W niektórych raportach wskazuje się, że był to rok 1958 (M. Riazaty, *Khomeini's Warriors. Foundation of Iran's regime, its guardians, allies around the world, war analysis, and strategies*, Bloomington 2016, s. 216).

⁸ A. Alfonch, *Brigadier General Qassem Soleimani: A Biography*, American Enterprise Institute for Public Policy Research, styczeń 2011, <https://www.criticalthreats.org/wp-content/uploads/2016/07/suleimani-1.pdf> (dostęp: 1 VI 2018).

⁹ M. Riazaty, *op. cit.*, s. 216.

¹⁰ M. Stolarczyk, *op. cit.*, s. 64.

znanego z głoszonych przeciwko szachowi kazań i związków z ajatollahem Chomeinim¹¹. Według zajmującego się problematyką Bliskiego Wschodu oraz Iranem A. Alfoneha mogło to nastąpić w latach 1977 i 1978, ponieważ w tym czasie duchowny przebywał w Kerman¹². Mimo że, jak podkreśla A. Alfoneh, w Kerman działali inni prominentni duchowni, także utożsamiani z islamską rewolucją, nic nie wiadomo o związkach Sulejmaniego z nimi.

Po zwycięstwie rewolucji ajatollah Chomeini wezwał w maju 1979 r. do utworzenia Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami). Organizacja została powołana zgodnie z art. 150 konstytucji Iranu w celu ochrony zdobyczy islamskiej rewolucji, zwalczania kontrrewolucji oraz ochrony nowego reżimu. Poza tym funkcjonowanie Korpusu Strażników Islamskiej Rewolucji regulowały także inne ustawy, z których najważniejsze to: Konstytucja Armii Strażników Rewolucji Islamskiej oraz ustawa regulująca zatrudnienie w Armii Strażników Rewolucji Islamskiej¹³. Warto podkreślić, że Konstytucja Armii Strażników Rewolucji Islamskiej, której forma obowiązuje od 1982 r., składa się z czterech rozdziałów, w skład których wchodzi 49 artykułów. Przedstawiono w niej cele, obowiązki oraz warunki organizacyjne Armii Strażników Rewolucji Islamskiej, a także uwarunkowania formalnoprawne wchodzących w jej skład oddziałów Basidżów, do których utworzenia także wezwał Chomeini. Utworzenie „Armii Dwudziestu Milionów” (Basidż) było konsekwencją art. 151 Konstytucji i wiązało się z zapewnieniem szkolenia wojskowego wszystkim obywatelom Iranu, tak aby „Naród był zdolny do obrony kraju i ustroju Republiki Muzułmańskiej Iranu”¹⁴. To w tym okresie młody Kassim Sulejmani wstąpił w szeregi Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, którego dowództwo zostało utworzone także w prowincji Kerman. Jak większość ówczesnych członków organizacji, nie miał on żadnego przygotowania wojskowego¹⁵. Po trwającym 45 dni szkoleniu

¹¹ Hojjat Kamyab został zamordowany przez członków organizacji Mojahedin-e Khalgh Organization (MEK) w lipcu 1981 r. (M. Riazaty, *op. cit.*, s. 201).

¹² A. Alfoneh, *op. cit.*

¹³ K. Andrusiewicz, *Korpus Strażników Rewolucji w systemie politycznym i polityce bezpieczeństwa Islamskiej Republiki Iranu*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2012/2013, t. VII, s. 362, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-ea7a3720-3f26-4524-9a44-c885e0209254?q=bwmeta1.element.desklight-3957a4ab-1be5-4e35-8763-24060554786b;23&qt=CHILDREN-STATELESS> (dostęp: 1 VI 2018).

¹⁴ *The Constitution of The Islamic Republic of Iran*, <http://irandataportal.syr.edu/wp-content/uploads/constitution-english-1368.pdf> (dostęp: 14 IV 2018).

¹⁵ We wrześniu 1980 r. siły strażników liczyły zaledwie 30 tys. lekko uzbrojonych mężczyzn, bez odpowiedniego przygotowania wojskowego. Rekruci wywodzili się z niższych miejskich klas społecznych. Przećiętna wieku kształtowała się między 18 a 30 rokiem życia. Przeważającą większość stanowili mężczyźni nieżonaci i Persowie. Wysokie bezrobocie oraz wyższe zarobki strażników zdecydowały o wzroście popularności tej formacji. Warto podkreślić, że do Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej nie przyjmowano byłych żołnierzy armii irańskiej (*artesh*). W 1981 r. liczba strażników wynosiła 50 tys., a w roku 1985 już 250 tys. (M. Riazaty, *op. cit.*, s. 104).

wyróżniający się podczas ćwiczeń Sulejmani został wyznaczony na instruktora w bazie Kerman¹⁶. Nabyte umiejętności, a także wiedzę połączoną ze znajomością plemiennych uwarunkowań wkrótce wykorzystał w Mahabadzie (twierdzy Kurdów) w prowincji Zachodni Azerbejdżan. Wraz z innymi strażnikami pochodzącymi z Kerman został tam skierowany do tłumienia powstańczego zrywu Kurdów irańskich, który pod koniec 1981 r. został praktycznie wygaszony¹⁷. Powstanie, które wybuchło w połowie marca 1979 r., było wyrazem dążeń Kurdów do uzyskania autonomii, sprzeciwu wobec ich politycznej marginalizacji oraz ustanowienia „Islamskiej Republiki”¹⁸. Islamski reżim już wówczas stosował praktykę kierowania w miejsca zapalne strażników spoza obszarów objętych niepokojami i przede wszystkim wolnych od wszelkich powiązań lokalnych.

Nie wiadomo, jakiego rodzaju zadania Sulejmani wykonywał w Mahabadzie, jednakże zdobyte tam doświadczenie oraz wojskowe predyspozycje otworzyły mu drogę do awansu. Po powrocie do garnizonu w Kerman został dowódcą początkowo liczącego dziewięciu, następnie 30 strażników oddziału. W początkach wojny z Irakiem, która wybuchła we wrześniu 1980 r., Sulejmani szkolił i wysyłał na front przeciwko armii irackiej kontyngenty kolejnych strażników¹⁹.

Ostatecznie także Sulejmani trafił na front, na wojnie spędzając blisko osiem lat. W marcu 1982 r. został wyznaczony na dowódcę jednostki sformowanej w Kerman. Według S. O’Herna Sulejmani dowodził liczącym trzy tysiące strażników oddziałem Tharallah (Sarallah), który po rozbudowaniu został przemianowany na słynną 41 Dywizję Strażników Rewolucji²⁰. Jak podaje O’Hern, podczas wojny w większości operacji Sulejmani osobiście dowodził żołnierzami. Jego piechota brała udział w wyzwoleniu Bostanu w Chuzestanie (listopad–grudzień 1981 r.), w operacji wyzwolenia zachodnich części Dezfoulu i Dehloranu (marzec 1982 r.), operacji „Kheibar” (luty–marzec 1984 r.) na terenie Iraku, której celem było odcięcie Basry od Bagdadu, czy operacji „Karbala” (czerwiec–lipiec 1986 r.). Jego Dywizja brała także udział w zakończonej sukcesem operacji „Nasr 4”. Irak użył wówczas broni chemicznej, w wyniku której ucierpieli także żołnierze Sulejmaniego (czerwiec 1987 r.)²¹.

Warto podkreślić, że Sulejmani niejednokrotnie także osobiście prowadził misje rozpoznawcze na terytorium wroga. Podczas operacyjnej działalności nawiązywał kontakty i współpracę z irackimi Kurdami czy bojownikami Korpusu Badr (zbrojnym skrzydłem szyickiej organizacji Najwyższej Rady Islamskiej Rewolucji

¹⁶ Trwające zazwyczaj dwa miesiące szkolenie rekrutów Sulejmani ukończył w sześć tygodni.

¹⁷ A. Alfoneh, *op. cit.*

¹⁸ F. Jomana, *Kurdowie i Kurdystan*, Gdańsk 2001, s. 118.

¹⁹ A. Alfoneh, *op. cit.*

²⁰ W 2008 r. Dywizja została połączona z Basidżem i przemianowana na Sarallah Korpus Prowincji Kerman.

²¹ S. O’Hern, *op. cit.*, s. 86–87.

w Iraku), którzy wówczas walczyli przeciwko reżimowi Saddama Husajna. Podczas jednej z takich misji Sulejmani omal nie dostał się w ręce irackich żołnierzy²².

Również inne działania, np. uczestnictwo w pogrzebach i emocjonalne pożegnania zabitych żołnierzy czy dostarczanie żywności, wzmacniały jego autorytet i prowadziły do wzrostu popularności wśród podwładnych. Mimo że tzw. ludzkie fale to strategia, która była powszechnie stosowana przez irańskich dowódców, Sulejmaniego zaliczano do tych, którzy starali się ograniczać straty w ludziach i którzy potrafili kwestionować podejmowane przez tych dowódców decyzje²³.

Kiedy na początku działań wojennych Iran powstrzymał siły irackie i wyparł je z swojego obszaru, Chomeini nakazał kontynuację działań, wyzwolenie Iraku i marsz na Jerozolimę. Dla niektórych irańskich generałów późniejsze zawarcie rozejmu i przyjęcie Rezolucji 598 Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (RB ONZ) było nie do zaakceptowania²⁴. Mimo ich sprzeciwu, ale także wbrew własnym przekonaniom o słuszności decyzji, w lipcu 1988 r. Chomeini poinformował społeczeństwo Iranu o zawieszeniu działań wojennych²⁵.

Podjęta przez Najwyższego Przywódcę decyzja nie oznaczała zaniechania realizacji celów wyznaczonych w czasie wojny iracko-irańskiej, a tylko zmianę metod prowadzących do ich osiągnięcia. Skuteczność nowej strategii już wkrótce sprawdzono w pograżonym w wojnie domowej Libanie. To właśnie za sprawą przybyłych do tego kraju irańskich strażników powstała szyicka milicja Hezbollah (Partia Boga), której członkiem był jeden z najgroźniejszych terrorystów Imad Mughniyah. Natomiast uzależniona i kontrolowana przez Iran organizacja wkrótce stała się efektywnym narzędziem wykorzystywanym przez ten kraj do realizacji rewolucyjnych celów²⁶.

Sukcesy Hezbollahu z pewnością miały wpływ na utworzenie w 1990 r. Sił Kuds, tajnej jednostki funkcjonującej w strukturze Korpusu Strażników Rewolucji Irańskiej, doskonałego narzędzia do walki asymetrycznej i eksportu ideałów

²² *Ibidem*.

²³ Podczas wojny iracko-irańskiej Korpus Strażników wspierany był przez oddziały Basidżów, z których tworzono wysyłane do ataku przeciwko irackim siłom tzw. ludzkie fale. Większość członków oddziałów Basidż pochodziła z ubogich wiejskich terenów. Przede wszystkim byli to młodzi chłopcy w wieku 12 lat. Średnią wieku szacowano na około 20 lat. Po dwutygodniowym treningu i ideologicznej indoktrynacji trafiali na front, gdzie jako lekka piechota atakowali dobrze ufortyfikowane pozycje irackich wojsk, chronione przez pola minowe. Basidżowie otrzymywali podczas treningu specjalny klucz, który zawieszali na szyi i który w przypadku śmierci na polu walki miał im otworzyć bramy nieba (*ibidem*, s. 31).

²⁴ *Resolution 598 (1987) of July 1987*, United Nations, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/524/70/IMG/NR052470.pdf?OpenElement> (dostęp: 1 VI 2018).

²⁵ Oszacowane przez CIA straty Iranu wyniosły około 160 mld dolarów. Łączne koszty rewolucji i wojny to 450 mld dolarów. Ludzkie koszty wojny to około 200 do 220 tys. poległych na polu walki (*ibidem*, s. 41).

²⁶ Szerzej o Partii Boga i jej powiązaniach z Iranem w: R. Ożarowski, *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011.

rewolucji islamskiej na Bliskim Wschodzie²⁷. Oddziały Sił Kuds zostały rozlokowane w tych częściach regionu Bliskiego Wschodu, które dla Iranu miały istotne znaczenie: Nabi al-Akram Corps dla Pakistanu, Hamza Corps dla Turcji, Ansar Corps dla Afganistanu i największe z nich – Ramzan Corps dla Iraku²⁸.

Tymczasem po zakończeniu wojny iracko-irańskiej 41 Dywizja Tharallah, którą dowodził Sulejmani, skierowana została do walki z przemytnikami na wschodniej granicy z Afganistanem i Pakistanem. W tamtym okresie południowo-wschodnie obszary kraju, oddalone od centrum władzy, stanowiły dla Teheranu szczególny problem. Panowały tam: plemienne zwyczaje, które także docierały do znajdującego się w sąsiedztwie Kermanu; wysokie bezrobocie; bieda. Zamieszkujący prowincje sunnici mogli stanowić potencjalne zagrożenie dla dzieła islamskiej rewolucji. Wszystkie te uwarunkowania sprzyjały przemytowi narkotyków, przestępczości, a także antyrządowej działalności. Wysłany tam Sulejmani po raz kolejny potwierdził swoje wysokie kwalifikacje. Operacja, którą dowodził, zakończyła się sukcesem, a mieszkańcy prowincji Sistan i Beludżystan do dziś uważają, że w okresie obecności generała prowincje te uchodziły za najbezpieczniejsze w kraju.

Wkrótce po zakończeniu tej misji Sulejmani otrzymał kolejne zadanie, które tym razem dotyczyło zdobycia wpływów w Afganistanie i wsparcia ewentualnych ruchów rewolucyjnych oraz zwalczania przemytu opium wzdłuż granicy z tym państwem. Kraj ten był wówczas uznawany przez Iran, ze względu na wyznawaną ideologię, jako zagrożenie dla Teheranu. Poza tym swoje wpływy w Afganistanie miały rywalizujące z Iranem o przywództwo w regionie: Arabia Saudyjska oraz Pakistan, które *de facto* uznały samozwańczy rząd talibów. Kiedy ci przejęli kontrolę prawie nad całym krajem, Iran wspierał tzw. Sojusz Północny, walczący przeciwko rządzącym fanatykom. Wrogi stosunek talibów do zamieszkujących Afganistan szyitów omal nie doprowadził do konfliktu między państwami²⁹.

Iran prowadził operacje w tych częściach Afganistanu, które zamieszkiwali wyznający szyizm Hazarowie (zachód) oraz mówiący językiem perskim Tadżykowie (północ). Zaangażowanie Sulejmaniego w ochronę interesów Iranu w tym regionie dostrzegł ówczesny dowódca Korpusu Strażników Islamskiej Rewolucji, gen. mjr Mohsen Rezaji³⁰ i jego następca, gen. mjr Yahya Rahim Safavi, który po objęciu stanowiska dowódcy zaproponował Kassima Sulejmaniego na dowódcę

²⁷ Członków Sił Kuds selekcjonuje się spośród Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej w Iranie. Są oni gorliwymi wyznawcami ideologii i muszą mieć odpowiednie predyspozycje. S. O'Hern, *op. cit.*, s. 70.

²⁸ M. Gordon, E. Trainor, *The Endgame. The inside story of the struggle for Iraq, from George W. Bush to Barack Obama*, New York 2013, s. 314.

²⁹ A. Soufan, *Qassem Soleimani and Iran's Unique Regional Strategy*, Combating Terrorism Center, XI 2018, <https://ctc.usma.edu/qassem-soleimani-irans-unique-regional-strategy/> (dostęp: 10 XI 2018).

³⁰ Mohsen Rezaji pełnił funkcję dowódcy IRGC w latach 1981–1997. Ajatollah Chomeini wyznaczył go na dowódcę, gdy Rezaji miał zaledwie 27 lat (M. R i a z a t y, *op. cit.*, s. 111).

Sił Kuds³¹. Prawdopodobnie Sulejmani funkcję tę objął między wrześniem 1998 r. a marcem 1999 r. Z pewnością nie byłoby to możliwe, gdyby nie to, że jego dokonania znane były ajatollahowi Chameneiemu – najwyższemu przywódcy, który zastąpił Chomeiniego w 1989 r., oraz Hashemowi Rafsanjanemu, który został prezydentem Iranu³². To właśnie Rafsanjani, który pochodził także z Kerman, zainteresował się Sulejmanim i wpłynął na przyspieszenie jego kariery.

Sulejmani na stanowisku dowódcy Sił Kuds zastąpił gen. Ahmada Vahidiego, pierwszego dowódcę, którego dokonania wskazują, że był on raczej „skuteczny” w działaniu. Przez władze Argentyny Vahidi został oskarżony o udział w przygotowaniu zamachu bombowego na izraelską ambasadę oraz Centrum Żydowskiej Społeczności w Bueons Aires (AMIA) na początku lat dziewięćdziesiątych³³. Poza tym Vahidi miał także związki z zamachem na Wieżę Khobar w Arabii Saudyjskiej³⁴ oraz uczestniczył w organizacji ataku na bazę amerykańskich marines w Bejrucie w 1983 r. Stąd też nie do końca jasne są przyczyny zmiany na stanowisku dowódcy Sił Kuds. Jak wskazują niektóre źródła, jednym z powodów mogły być związane z Sulejmanim oczekiwania jeszcze większej skuteczności w prowadzonych operacjach. Miała o tym decydować jego znajomość plemiennych struktur i zdobyte na wojnie z Irakiem kontakty i doświadczenie. Natomiast jako drugi powód zmiany na tym stanowisku podaje się wysoki stopień zaufania, którym darzyli Sulejmaniego ajatollah Chamenei oraz Rafsanjani oraz jego lojalność wobec nich. Innym powodem odsunięcia Vahidiego mogło być to, że prawdopodobnie uważany był za marionetkę w rękach Rezaji. Warto podkreślić, że Rezaji zetknął się z Sulejmanim podczas wojny iracko-irańskiej³⁵.

W czasie, kiedy dochodziło do zmian w strukturach Korpusu Strażników Islamskiej Rewolucji, nastąpiło także osłabienie irańskich wpływów w Europie. Przede wszystkim Iran przegrał rywalizację ze Stanami Zjednoczonymi oraz Arabią Saudyjską o wpływy w Bośni, gdzie miał szanse na zdobycie europejskiego przyczółka. Odmiennie sytuacja przedstawiała się w Iraku, gdzie irański oddział Ramzan Corps, aktywnie wspierając antysaddamowski Korpus Badr, zdecydowanie wzmocnił wpływy Persów w tym kraju.

³¹ Safavi, znany też jako Hajj Rahim, został wyznaczony na to stanowisko przez ajatollaha Chameneiego we wrześniu 1997 r. (*ibidem*, s. 113).

³² S. O’Hern, *op. cit.*, s. 72.

³³ D. Batty, J. Sturcke, *Iran appoints bombing suspect as defence minister*, „The Guardian”, 3 IX 2009, <https://www.theguardian.com/world/2009/sep/03/ahmad-vahidi-iran-defence-minister> (dostęp: 21 VIII 2018). Vahidiego na stanowisko dowódcy Sił Kuds mianował ajatollah Chamenei w 1990 r. Prawdopodobnie w 1997 r. został przeniesiony do Ministerstwa Obrony, a w sierpniu 2009 r. został wyznaczony przez prezydenta Mahmuda Ahmedinedżada na stanowisko ministra obrony (M. Riazaty, *op. cit.*, s. 214).

³⁴ W zamachu przeprowadzonym 25 VI 1996 r. zginęło 19 amerykańskich pracowników oraz jeden Saudyjczyk, ranne zostały 372 osoby (M. Riazaty, *op. cit.*, s. 217).

³⁵ A. Soufan, *op. cit.*

W okresie poprzedzającym zamachy z 11 września 2001 r. w USA Sulejmani nadzorował działania Kuds na całym świecie. Jego sukcesy z pewnością związane były ze wsparciem jednego z najsukuteczniejszych terrorystów, członka Hezbollahu Imada Mugnyyah (Hajj Radwan). Radwan obok Osamy bin Ladena uznawany był za jednego z najgroźniejszych i był jednym z najbardziej poszukiwanych ludzi przez zachodnie agencje zwalczające terroryzm. Mugnyyah, odpowiedzialny za bezpieczeństwo, wywiad i operacje specjalne, stworzył niezwykle sprawnie działającą, militarną i terrorystyczną strukturę zbrojną, która przeprowadziła szereg akcji zarówno w Libanie, jak i poza jego granicami. To przede wszystkim Mugnyyah uznawany jest za człowieka, który przyczynił się do wycofania wojsk izraelskich z Południowego Libanu oraz porażki IDF podczas II wojny libańskiej (lipiec–sierpień 2006). Sulejmani z Radwanem spotykał się dość często: czy to w Teheranie, Syrii, czy w Libanie, a ich relacje uchodziły za przyjacielskie.

W 2000 r. Izrael wycofał się z Południowego Libanu, zamieszkanego przede wszystkim przez szyitów. Uznając to m.in. za swoje zwycięstwo, Iran zintensyfikował działania wspierające szyitów w Arabii Saudyjskiej, Bahrajnie, a także sunnitów z Hamasu. Wykorzystując wszystkie możliwości, Sulejmani tworzył sieć powiązań, którą wkrótce zaczęto określać jako *Axis of Resistance*³⁶.

Po 11 września 2001 r. Sulejmani pośrednio organizował tajne spotkania z amerykańskimi dyplomatami i dostarczał informacje, których celem było rozbicie wspólnego wroga – afgańskich talibów. Jednakże współpraca zakończyła się, kiedy prezydent Stanów Zjednoczonych George W. Bush określił Iran jako element „osi zła”, a armia USA dokonała inwazji na Irak. Wówczas to Iran dostrzegł doskonałą okazję „związania” Amerykanów w Iraku przez destabilizowanie sytuacji, wprowadzanie chaosu z wykorzystaniem Sił Kuds, proirańskich irackich szyitów i nastawionych wrogo do Stanów Zjednoczonych sunnitów. Poza tym zainteresowanie sprawami Iraku miało odwrócić uwagę społeczności międzynarodowej od prowadzonego przez Iran programu jądrowego³⁷. Warto podkreślić, że w tym czasie Sulejmani i jego operacyjne możliwości były doskonale znane irackiej opozycji.

To chyba wówczas Sulejmani został twarzą eksportu islamskiej rewolucji i prowadzonej przez Iran polityki w regionie. Doskonale wykorzystał obalenie reżimu Saddama Husajna i zamieszkującą ten kraj większość szyicką do realizacji irańskich celów³⁸. Już na samym początku Iran wspierał szyickie ugrupowania niechętne amerykańskiej okupacji przez dostawy broni i ich finansowanie oraz szkolenie, wprowadzając i wyposażając w tzw. bomby przydrożne E.F.P.s

³⁶ D. Filkins, *The shadow commander*, „The New Yorker”, 30 IX 2013, <https://www.newyorker.com/magazine/2013/09/30/the-shadow-commander> (dostęp: 26 IV 2018).

³⁷ M. Brylew, *Irak 2006–2012. Stabilizacja czy konflikt*, Toruń 2013, s. 219.

³⁸ W Iraku ze wsparcia Sił Kuds korzystały przede wszystkim: Organizacja Badr, Armia Mahdiego, milicja Partii Dawa, sunnicka Ansar al-Islam (M. R i a z a t y, *op. cit.*, s. 208).

(*explosively formed projectiles* – pociski z rdzeniem formowanym przez wybuch). Ingerencja w sprawy Iraku była tak silna, że z czasem większość decyzji uzależniona była od zgody Teheranu, jak choćby autoryzacja amerykańskiej obecności w Iraku do 2011 r. czy wybór prezydenta Dżalala Talabaniego lub przedłużenie kadencji dla premiera Nouriego al-Malikiego w 2010 r. Podjęcie decyzji poprzedzały wcześniejsze naciski na irackich polityków w Teheranie, gdzie przy okazji podporządkowano irańskim wpływom także Muqtadę as-Sadra, duchowego przywódcę szyitów oraz lidera byłej Armii Mahdiego, przemianowanej później na Brygady Pokoju (Saraya al-Salam)³⁹.

W maju 2005 r. Sulejmani został przez ajatollaha Chameneiego nazwany „żyjącym męczennikiem”⁴⁰. Warto podkreślić, że także w tym roku w Libanie zamordowany został przez członków proirańskiego Hezbollahu były premier Rafik Hariri, który próbował ograniczyć wpływy Iranu w tym kraju. Wyjaśnienie i wskazanie winnych zamachu powierzono Specjalnemu Trybunałowi dla Libanu, który wyniki śledztwa ogłosi prawdopodobnie w pierwszej połowie 2019 r.

Na początku 2006 r. ówczesny dowódca U.S. Central Command (CENTCOM), gen. John Abizaid informował, że winę za chaos, w którym pogrążył się Irak, ponosi Iran. Operujące na terenie tego kraju Siły Kuds wspierały szyckie „szwadrony śmierci”, mordujące także amerykańskich żołnierzy. W tym samym roku w lipcu Izrael wkroczył do Południowego Libanu i rozpoczął operację przeciwko Hezbollahowi. Prawdopodobnie irańscy mocodawcy nie do końca byli zadowoleni z prowokacji Hezbollahu, które ostatecznie doprowadziły do konfliktu zbrojnego z Izraelem. Według syryjskiej opozycji kontrolę nad militarnym skrzydłem Partii Boga przejął wówczas Sulejmani. Dalsze wydarzenia wskazywały, że informacje te mogły być prawdziwe. Wskazywała na to treść wiadomości telefonicznej (SMS) przesłanej przez Sulejmaniego do ambasadora USA w Iraku, która brzmiała: „mam nadzieję, iż skorzystaliście z ciszy i spokoju. Byłem zajęty w Bejrucie”⁴¹. Oznaczało to, że irański generał nie tylko osobiście kierował działaniami przeciwko izraelskim wojskom w Libanie, lecz także przejmował kontrolę nad wydarzeniami w regionie⁴². Rzeczywiście w tym okresie odnotowano w Bagdadzie krótkotrwały spadek przemocy⁴³.

³⁹ M. Chulov, *How Iran brokered a secret deal to put its ally in power in Iraq*, „The Guardian”, 17 X 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/oct/17/iran-secret-deal-political-power-iraq> (dostęp: 26 IV 2018).

⁴⁰ A. Soufan, *op. cit.*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² Ł. Wójcik, *Kasim Sulejmani: strażnik Bliskiego Wschodu. Generał Ciebie*, „Polityka”, 28 IV 2014, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1603567,1,kasim-sulejmani-straznik-bliskiego-wschodu.read> (dostęp: 28 IV 2018).

⁴³ Kiedy w Bagdadzie została ostrzelana „zielona strefa”, wiceprezydent Iraku zadał pytanie Sulejmaniemu, czy to on stał za przeprowadzonym przez milicję atakiem. Odpowiedź na to pyta-

O sile Sulejmaniego i jego pozycji w Iraku przekonali się sami Amerykanie, którzy zdając sobie sprawę z jego możliwości, zmuszeni zostali do uznania go jako strony w kwestiach rozwiązywania problemów w tym kraju. Lata 2006–2008 były okresem wzrostu przemocy, liczby zamachów dokonywanych przez al-Kaidę i przede wszystkim rewolty Muktady as-Sadra. Jedną z pierwszych prób kontaktu była wysłana przez Sulejmaniego w styczniu 2007 r. wiadomość do Amerykanów, w której w zamian za uwolnienie swoich oficerów zobowiązał się zredukować liczbę ataków na żołnierzy amerykańskich. Wiadomość ta została przesłana do gen. Davida Petrausa⁴⁴, który był świadomy tego, że w kwestiach Iraku decyzje w imieniu władz Iranu podejmuje tylko Sulejmani⁴⁵.

Potwierdzeniem jego spostrzeżeń było spotkanie Sulejmaniego z prezydentem Iraku Dżalalem Talabanim w Syrii. To właśnie jemu irański generał nakazał przekazanie wiadomości ówczesnemu ambasadorowi USA w Iraku Zalmay Khalilzadowi, że sprawy Iraku znajdują się w jego kompetencji⁴⁶. Wątpliwości w tym zakresie nie pozostawił także minister bezpieczeństwa narodowego Iraku w rządzie al-Malikiego Shirwan Waeli, który spotkał się z Sulejmanim. Tym razem spotkanie odbyło się w Teheranie, o czym Waeli także poinformował gen. Petrausa⁴⁷. O samym Sulejmanim, którego udział w negocjacjach w sprawie zakończenia walk w Iraku był kluczowy⁴⁸, Petreus powiedział, że jest zdolnym i zarazem odważnym przeciwnikiem.

Pozycja Sulejmaniego dostrzeżona została także przez ONZ. W 2007 r. generał wraz z innymi przedstawicielami rządu oraz Korpusu Strażników Islamskiej Rewolucji został umieszczony przez Radę Bezpieczeństwa ONZ na liście osób objętych sankcjami. Decyzja ta została ogłoszona w Rezolucji 1747, która dotyczyła nieprzestrzegania przez Iran postanowień dotyczących nieprolifracji broni masowego rażenia oraz naruszania wcześniej wprowadzonych

nie była następująca: „[...] jeśli ogień był celny, to byłam ja”. M.R. Gordon, *Iran's master of Iraq Chaos Still Vexes U.S.*, „The New York Times”, 2 X 2012, <https://www.nytimes.com/2012/10/03/world/middleeast/qassim-suleimani-irans-master-of-iraq-chaos-still-vexes-the-us.html> (dostęp: 26 IV 2018).

⁴⁴ Generał David Petraus został wyznaczony na dowódcę sił amerykańskich w Iraku przez ówczesnego prezydenta Stanów Zjednoczonych George'a W. Busha. Stanowisko objął 10 II 2007 r. Był zwolennikiem operacji *Surge*, której celem było wzmocnienie amerykańskich sił stacjonujących w Iraku i powstrzymanie walk religijnych, politycznych, które omal nie doprowadziły do wybuchu wojny domowej i rozpadu Iraku. G.W. Bush, *Decision points*, [b.m.w.] 2010, s. 380.

⁴⁵ M.R. Gordon, *Iran's Master of Iraq Chaos Still Vexes U.S.*, „The New York Times”, 2 X 2012, <https://www.nytimes.com/2012/10/03/world/middleeast/qassim-suleimani-irans-master-of-iraq-chaos-still-vexes-the-us.html> (dostęp: 30 IV 2018).

⁴⁶ Sulejmani proponował Amerykanom wówczas trzy możliwe kanały dyskusji kwestii irackiej: przekazywanie wiadomości przez Talabaniego, dwustronne spotkania oraz spotkania: Irak–Iran–USA. M. Gordon, E. Trainor, *op. cit.*, s. 313.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 423.

⁴⁸ Sulejmani spotkał się w Kum z przedstawicielami walczących stron i uzgodnił z nimi zawieszenie broni (M. Riazaty, *op. cit.*, s. 219).

rezolucji (1696 i 1737 z roku 2006)⁴⁹. Projekt Rezolucji 1747 został przedstawiony przez Francję, Niemcy i Wielką Brytanię.

Kolejny raz Sulejmani dał o sobie znać po wyborach przeprowadzonych w Iraku w marcu 2010 r. Ich wynik okazał się dla szyitów niekorzystny, zwycięstwo odniosło bowiem ugrupowanie Ijada Alawiego – Iracki Ruch Narodowy, które w swoich szeregach skupiało zarówno sunnitów, jak i szyitów, i – co najważniejsze – nie było proirańskie. Długotrwałe negocjacje, w które włączył się Iran, zakończyły się ostatecznie ponownym wyborem na premiera przedstawiciela szyitów, Nouriego al-Malikiego. O jego wyborze również zdecydowało poparcie Muktady as-Sadra. Bez wątplenia decyzja ta została podjęta pod naciskiem Iranu, który w rozmowie z as-Sadrem oraz wysłannikiem Malikiego reprezentowany był przez Sulejmaniego⁵⁰.

Dowodzone przez Sulejmaniego Siły Kuds w 2010 r. zintensyfikowały działania operacyjne także w Afganistanie. Tym razem działając w celu destabilizacji sytuacji w tym kraju, podjęto kroki wspierające afgańskich talibów. Przede wszystkim wyposażeni zostali oni w broń oraz zagwarantowano im na terenie Iranu bezpłatne szkolenie operacyjne. Mimo że rodzaj zaangażowania Sił Kuds w Afganistanie jest zupełnie inny niż np. w Libanie czy Syrii, to realizowane w tym kraju przez Iran cele niezmiennie pozostają te same. Talibowie mają za zadanie wiązać siły amerykańskie, a Siły Kuds w tym czasie zwiększać wpływ w Afganistanie⁵¹.

Sulejmani równolegle rozwijał aktywność w Afryce. Pod koniec 2010 r. komórka Sił Kuds odpowiedzialna za ten region próbowała dostarczyć do Nigerii kontener, w którym znajdowała się broń i amunicja. Ładunek miał prawdopodobnie trafić do islamskiej milicji Hisbah, której obszar działania obejmuje północną Nigerię⁵².

W 2011 r. Sulejmani został awansowany na najwyższy stopień w irańskiej armii gen. majora, zwiększył medialną aktywność oraz stał się obiektem politycznych spekulacji w Iranie. W tym samym roku Stany Zjednoczone nałożyły na niego sankcje za usiłowanie dokonania zamachu na ambasadora Arabii Saudyjskiej w Stanach Zjednoczonych oraz wspieranie reżimu Baszara al-Asada⁵³. Także Unia Europejska z tych samych powodów wpisała go na listę osób objętych sankcjami razem z gen. Mohmmadem Ali Dżafarim oraz dowódcą wywiadu IRGC

⁴⁹ *Resolution 1747 (2007). Adopted by Security Council at its 5674th meeting on 24 March 2007, United Nation S/RES/1747 (2007)*, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1747%282007%29 (dostęp: 28 IV 2018).

⁵⁰ M. Chulov, *op. cit.*

⁵¹ S. O'Hern, *op. cit.*, s. 123.

⁵² *Ibidem*, s. 108.

⁵³ *Treasury Sanctions Five Individuals Tied to Iranian Plot to Assassinate the Saudi Arabian Ambassador to the United States*, <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1320.aspx> (dostęp: 26 IV 2018).

Hosseinem Taebem⁵⁴. Szczególne znaczenie dla Sulejmaniego i jego roli, jaką odgrywał na Bliskim Wschodzie, miały jednakoż wydarzenia, które zostały nazwane tzw. arabską wiosną. To właśnie okres niepokojów w krajach arabskich i upadki kolejnych dyktatur Iran wykorzystał do wzmocnienia pozycji i jednocześnie osłabienia roli Stanów Zjednoczonych i ich regionalnych sojuszników⁵⁵.

Szczególnym wyzwaniem dla Sulejmaniego była Syria, najważniejszy sojusznik Iranu w świecie arabskim. Decyzję o wsparciu syryjskiego reżimu władze w Iranie podjęły wiosną 2012 r. Siły rządowe Syrii, która dotąd odgrywała kluczową rolę dla Iranu i Hezbollahu w antyizraelskim i antyamerykańskim sojuszu „oś oporu”, zaczęły tracić kontrolę nad wschodnią i północną częścią kraju. Kontyngent, który zamierzał wysłać Iran do Syrii, wstępnie miał liczyć około 4000 strażników. Warto jednak podkreślić, że już od wiosny 2011 r. na terenie Syrii przebywali irańscy doradcy, podlegający Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, których specjalnością było tłumienie zamieszek zagrażających porządkowi publicznemu⁵⁶. Władze Iranu pośredniczyły także w dostawach broni i wyposażenia wojskowego z Rosji oraz udzieliły reżimowi Assada około 5 mld dolarów kredytu. Wówczas też rozczarowany postawą armii syryjskiej Sulejmani miał powiedzieć: „dajcie mi jedną brygadę Basidż, a podbiję cały kraj”⁵⁷. Dodatkowo, by ratować reżim Assada, Sulejmani wezwał współpracujące z Siłami Kuds ugrupowania z zagranicy do pomocy. Większość bojowników i zgłaszających się ochotników (z Afganistanu i Iraku) przechodziła szkolenie na terenie Iranu. Natomiast do Damaszku lub Bejrutu przetrzucani byli drogą lotniczą dzięki wynegocjowanemu przez Sulejmaniego porozumieniu z Irakiem o udostępnieniu przestrzeni powietrznej⁵⁸.

Na początku 2013 r., kiedy Baszar Assad przeszedł do defensywy, istniało realne zagrożenie utraty połączenia Iranu z libańskim Hezbollahem. Według niektórych irańskich polityków upadek Syrii oznaczał upadek Teheranu. Przejęcie miasta leżącego przy granicy z Libanem Kuasir było punktem zwrotnym. To wtedy Sulejmani zwrócił się do libańskiego Hezbollahu o pomoc i wysłanie

⁵⁴ *Commander General Qasem Soleimani. The Mastermind of War Strategy in Middle East*, 3 XI 2016, <http://iblagh.com/en/commander-general-qasem-soleimani-the-mastermind-of-war-strategy-in-middle-east/> (dostęp: 26 IV 2018).

⁵⁵ R. Zimmt, *Portrait of Qasem Soleimani, Comander of the Iranian Islamic Revolutionary Guards Corps' Qods Force, Instigator of Iranian Subversion and Terrorism in the Middle East and Around the Globe*, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 29 X 2015, https://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_20899/E_174_15f_488197420.pdf (dostęp: 26 IV 2018).

⁵⁶ Law Enforcement Forces (LEF).

⁵⁷ D. Filkins, *The Shadow Commander*, „The New Yorker”, 30 IX 2013, <https://www.newyorker.com/magazine/2013/09/30/the-shadow-commander> (dostęp: 26 IV 2018).

⁵⁸ M.R. Gordon, *Iran Supplying Syrian Military via Iraqi Airspace*, „The New York Times”, 4 IX 2012, <https://www.nytimes.com/2012/09/05/world/middleeast/iran-supplying-syrian-military-via-iraq-airspace.html> (dostęp: 28 IV 2018).

bojowników do Syrii. Był to początek zwycięstwa. Dla Sulejmaniego ratowanie Assada oprócz tego, że było raczej kwestią honorową i udowodnieniem, że Iran nie zostawia swoich przyjaciół w potrzebie, było obowiązkiem walki przeciwko wrogom Iranu. Na wypadek, gdyby plan się nie powiódł, według cytowanego przez M.R. Gordona Mohsena Szegara, Iran zamierzał uczynić z Syrii drugi Irak lub Afganistan⁵⁹.

Iran nie zamierzał także pozostawać obojętny wobec wydarzeń w Jemenie. W 2011 r. doszło w tym kraju do wybuchu masowych protestów, które przerodziły się w zbrojne starcie między rebeliantami wywodzącymi się z zajdyckiej wspólnoty religijnej (Ansar Allah – Stronnicy Boga) a siłami rządowymi, wspieranymi przez Arabię Saudyjską⁶⁰. W marcu 2015 r. pojawiły się informacje, że do pogrążonego w wojnie domowej Jemenu udał się wysoki rangą przedstawiciel Iranu, osoba odpowiedzialna za zagraniczne operacje. Wszystko wskazywało na to, że był to generał Kassim Sulejmani. Doniesienia o tym wydarzeniu stanowczo dementowała strona irańska. Były ambasador tego kraju w Jemenie Sayed Ali Asghar Ghoreishi zaprzeczył, jakoby Iran wysłał do tego kraju swoich doradców – przedstawicieli Sił Kuds. Jednakże podkreślił, że Islamska Republika Iranu nie może pozostawać bierna wobec prześladowanych i tych, którzy przeciwstawiają się dyktaturom w krajach arabskich⁶¹.

Ponownie kwestia Syrii pojawiła się na pierwszym planie aktywności Sulejmaniego w lipcu 2015 r., kiedy udał się do Moskwy w celu wypracowania wspólnej strategii wobec pogrążonej w wojnie domowej Syrii. Prawdopodobnie Sulejmani spotkał się tam zarówno z prezydentem Władimirem Putinem, jak i ministrem obrony narodowej Siergiejem Szojgu. Wkrótce po tym wydarzeniu w Damaszku zostało utworzone połączone dowództwo operacji, którego zadaniem była koordynacja działań między członkami koalicji, na czele której stanął jeden z rosyjskich dowódców (prawdopodobnie był to gen. Aleksandr Dwornikow)⁶².

Jednym z celów, które przyświecały Siłom Kuds w Syrii, było odbicie z rąk opozycji całego Aleppo. W październiku Sulejmani przejął kontrolę nad operacją w Aleppo, gdzie prawdopodobnie dowodził liczącą 2000 żołnierzy 4 Dywizją Zmechanizowaną, w skład której wchodziłi bojownicy Hezbollahu oraz jednostki z Iraku i Afganistanu, wspierane przez rosyjskie lotnictwo⁶³.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ Szerzej w: M. Brylew, *Ansar Allah – jemeński Hezbollah*, [w:] *Bliski Wschód na rozdrożu*, red. J. Marszałek-Kawa, H.A. Jamsheer, Toruń 2016.

⁶¹ R. Faghihi, *Former Iran ambassador: Saudis must accept Houthis*, „Al-Monitor”, 9 VI 2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/iran-yemen-ambassador-houthi.html#> (dostęp: 2 IX 2015).

⁶² M. Brylew, *Liban. Religia. Wojna. Polityka*, Toruń 2016, s. 204.

⁶³ T. Duheume, *Iran's Quds Force Commander Qassem Soleimani: Portrait of a man of ice*, „Al Arabiya”, <http://english.alarabiya.net/en/features/2018/03/11/Iran-s-Quds-Force-Commander-Qassem-Soleimani-Portrait-of-a-man-of-ice.html> (dostęp: 26 IV 2018).

We wrześniu 2016 r. pojawiły się pogłoski, że Sulejmani może kandydować na prezydenta kraju w 2017 r. Sam Sulejmani szybko zaprzeczył, oświadczając, że nie ma „politycznych ambicji”, jest jedynie „skromnym żołnierzem”⁶⁴. O ile faktycznie sam Sulejmani może w tym czasie nie miał politycznych aspiracji, o tyle jego autorytet w sprawach Bliskiego Wschodu był niekwestionowany. Sulejmani kilkakrotnie był zapraszany do stawienia się na posiedzenia najpotężniejszego organu władzy w Iranie – Zgromadzenia Ekspertów⁶⁵.

Problemy w Iraku oraz groźba przejęcia kontroli nad tym państwem przez tzw. Islamskie Państwo Iraku i Lewantu (tzw. Państwo Islamskie, Daesz) spowodowały, że Sulejmani osobiście zaangażował się w ofensywę przeciwko terrorystom. Podczas ataku przeciwko Państwu Islamskiemu był doradcą wojskowym i w zasadzie osobiście dowodził Siłami Mobilizacji Ludowej (Hashd al-Shaabi), które w większości składały się z proirańskich szyickich milicji i które opłacane były bezpośrednio przez Teheran⁶⁶. Szczególnie ważne było jego doświadczenie i umiejętności strategiczne połączone ze wsparciem militarnym (dostęp do irańskich składów amunicji oraz użycie eskadry lotnictwa Korpusu Strażników). W lipcu 2017 r. premier Iraku ogłosił wyzwolenie Mosulu spod władzy Państwa Islamskiego, a znaczący w tym udział miał Sulejmani. Warto podkreślić, że obecność generała na linii frontu dodawała ducha walczącym żołnierzom, a pośród terrorystów z Daesz wzbudzała przerażenie. Media społecznościowe, w których dokumentowano każdy jego krok, stworzyły wizerunek bohatera. Na cześć Sulejmaniego napisano poematy, śpiewa się piosenki i wydaje znaczki pocztowe z jego wizerunkiem⁶⁷.

Oslabienie władz federalnych w Bagdadzie spowodowane walką z Państwem Islamskim próbowali wykorzystać iraccy Kurdowie, którzy ogłosili referendum niepodległościowe. Brak zgody Bagdadu oraz groźba zbrojnej interwencji sił federalnych wspieranych przez szyckie ugrupowania paramilitarne tym razem skierowały Sulejmaniego do irackiego Kurdystanu. Z pewnością interwencja, której dokonano na prośbę rządu irackiego, leżała także w interesie Iranu. Sulejmani spotkał się liderami Patriotycznej Unii Kurdystanu, z którym współpracował już wcześniej. Podczas rozmów nalegał na przywrócenie zgodnego z konstytucją statusu regionu, opuszczenie przez Peszmergów Kirkuku⁶⁸, a także powstrzymanie

⁶⁴ R. Bergman, R. Zimmit, *op. cit.*

⁶⁵ R. Zimmit, *op. cit.*

⁶⁶ M. Brylew, *Czy Irak potrzebuje Muktady as-Sadra*, [w:] *Bliski Wschód na początku XXI wieku*, red. J. Marszałek-Kawa, M. Gołda-Sobczak, Toruń 2018, s. 64–68.

⁶⁷ *Iranian media promotes Qassem Soleimani*, „Al Mezmaah”, 14 IX 2015, <http://almezmaah.com/english/2015/09/14/iranian-media-promotes-qassem-soleimani/> (dostęp: 2 II 2017).

⁶⁸ Dyrektor biura as-Sadra w Bagdadzie w wypowiedzi dla Al-Monitor poinformował, że „[...] po wyzwoleniu kraju spod kontroli ISIS iracki rząd nie będzie dłużej potrzebował żadnej pomocy z zewnątrz. Dlatego po wyzwoleniu Mosulu obecność żołnierzy spoza Iraku nie będzie dłużej usprawiedliwiana”. O. Sattar, *Why Iraq's Shiites are wary of Sadr's „Initial Solutions”*,

się od separatystycznych dążeń. Wybór dla Kurdów był prosty: wycofać się lub stracić Teheran jako strategicznego sojusznika. Zamknięcie granicy Iranu z regionem Kurdystanu na prośbę władz Iraku było tylko ostrzeżeniem. Destabilizacja regionu bez wiedzy Iranu nie wchodziła w rachubę. Kurdowie z Iraku zmuszeni zostali do zaprzestania działań mających na celu wystąpienie z federacji⁶⁹.

Rolę i zasługi Sulejmaniego dla krajów regionu Bliskiego Wschodu, a także islamskiego świata docenił ajatollah Ali Chamenei, osobiście dziękując mu za pokonanie Państwa Islamskiego. W tym przypadku wydaje się jednak, że jest to transakcja wiązana. Sulejmani, dając wyraz swojej lojalności, niejednokrotnie ostrzegał krytyków Najwyższego Przywódcy przed próbami podważania jego aurytetytu czy też odejścia od idei islamskiej rewolucji. Tak było w 1999 r., kiedy stanął po stronie konserwatystów skupionych wokół Chameneiego i sprzeciwił się reformom ówczesnego prezydenta Iranu Mohammada Chatamiego. Od tego czasu Sulejmani konsekwentnie rozwijał swoje militarne i dyplomatyczne imperium, „służąc Islamskiej Republice i irańskiemu narodowi jako żołnierz aż do ostatnich dni życia”⁷⁰. Poza tym w ostatnim czasie w otoczeniu Sulejmaniego w Iraku pojawił się Mojatba Chamenei, syn wielkiego ajatollaha. Na spotkaniu w ambasadzie Iranu w Bagdadzie dyskutowano nowy układ sił po wyborach w Iraku, który uwzględniałby przede wszystkim interesy Iranu.

Kassim Sulejmani zarówno przez swoich zwolenników, jak i wrogów obecnie uważany jest za głównego architekta rosnących wpływów Iranu na Bliskim Wschodzie. Z pewnością sprzyjają temu jego dobre relacje z Rosją, której prezydent Władimir Putin nazywa go „swym przyjacielem”, a także nieudolnie prowadzona przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa polityka wobec Iranu. Rozpoczęta przez Sulejmaniego w latach osiemdziesiątych wojna wciąż trwa i będzie kontynuowana, dopóki cele islamskiej rewolucji nie zostaną zrealizowane.

Bibliografia

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Bush G.W., *Decision points*, [b.m.w.] 2010.

Resolution 598 (1987) of July 1987, United Nations, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/524/70/IMG/NR052470.pdf?OpenElement> (dostęp: 1 VI 2018).

Resolution 1747 (2007). Adopted by Security Council at its 5674th meeting on 24 March 2007, United Nation S/RES/1747 (2007).

„Al-Monitor”, 2 III 2017, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/02/iraq-shiite-sunninational-reconciliation.html> (dostęp: 2 II 2017).

⁶⁹ M. Brylew, *Kurdowie – naród podzielony pomiędzy czworo* [artykuł niepublikowany].

⁷⁰ L. Nasser, *Enigmatic Iran General Vows to Stay a Soldier Amid Election Talk*, „Bloomberg”, 15 IX 2016, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-24/mueller-made-no-conclusion-on-obstruction-by-trump-barr-says> (dostęp: 2 II 2017).

OPRACOWANIA

- Brylew M., *Ansar Allah – jemeński Hezbollah*, [w:] *Bliski Wschód na rozdrożu*, red. J. Marszałek-Kawa, H.A. Jamsheer, Toruń 2016.
- Brylew M., *Czy Irak potrzebuje Muktady as-Sadra*, [w:] *Bliski Wschód na początku XXI wieku*, red. J. Marszałek-Kawa, M. Gołda-Sobczak, Toruń 2018.
- Brylew M., *Irak 2006–2012. Stabilizacja czy konflikt*, Toruń 2013.
- Brylew M., *Kurdowie – naród podzielony pomiędzy czworo* [artykuł nieopublikowany].
- Brylew M., *Liban. Religia. Wojna. Polityka*, Toruń 2016.
- Gordon M., Trainor E., *The Endgame. The inside story of the struggle for Iraq, from George W. Bush to Barack Obama*, New York 2013.
- Jomma F., *Kurdowie i Kurdystan*, Gdańsk 2001.
- O’Hern S., *Iran’s Revolutionary Guard. The threat that grows while America sleeps*, eBook Collection, via Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, 22 VIII 2018.
- Ożarowski R., *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011.
- Riazaty M., *Khomeini’s Warriors. Foundation of Iran’s regime, its guardians, allies around the world, war analysis, and strategies*, Bloomington 2016.
- Stolarczyk M., *Iran. Państwo i religia*, Warszawa 2001.

NETOGRAFIA

- Alfoneh A., *Brigadier General Qassem Suleimani: A Biography*, American Enterprise Institute for Public Policy Research, styczeń 2011, <https://www.criticalthreats.org/wp-content/uploads/2016/07/suleimani-1.pdf> (dostęp: 1 VI 2018).
- Andrusiewicz K., *Korpus Strażników Rewolucji w systemie politycznym i polityce bezpieczeństwa Islamskiej Republiki Iranu*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2012/2013, t. VII, s. 357–371, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-ea7a3720-3f26-4524-9a44-c885e0209254?q=bwmeta1.element.desklight-3957a4ab-1be5-4e35-8763-24060554786b;23&qt=CHILDREN-STATELESS> (dostęp: 1 VI 2018).
- Batty D., Sturcke J., *Iran appoints bombing suspect as defence minister*, „The Guardian”, 3 IX 2009, <https://www.theguardian.com/world/2009/sep/03/ahmad-vahidi-iran-defence-minister> (dostęp: 21 VIII 2018).
- Bergman R., Zimmit R., *Israel’s most dangerous enemy: Who are you, Hajj Qasem Soleimani?* Ynetnews, 7 IV 2018, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5301988,00.html> (dostęp: 10 VI 2018).
- Chulov M., *How Iran brokered a secret deal to put its ally in power in Iraq*, „The Guardian”, 17 X 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/oct/17/iran-secret-deal-political-power-iraq> (dostęp: 26 IV 2018).
- Commander General Qasem Soleimani. The Mastermind of War Strategy in Middle East*, 3 XI 2016, <http://iblagh.com/en/commander-general-qasem-soleimani-the-mastermind-of-war-strategy-in-middle-east/> (dostęp: 26 IV 2018).
- The Constitution of The Islamic Republic of Iran*, <http://irandataportal.syr.edu/wp-content/uploads/constitution-english-1368.pdf> (dostęp: 14 IV 2018).

- Duheume T., *Iran's Quds Force Commander Qassem Soleimani: Portrait of a man of ice*, „Al Arabiya”, <http://english.alarabiya.net/en/features/2018/03/11/Iran-s-Quds-Force-Commander-Qassem-Soleimani-Portrait-of-a-man-of-ice.html> (dostęp: 26 IV 2018).
- Faghihi R., *Former Iran ambassador: Saudis must accept Houthis*, „Al-Monitor”, 9 VI 2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/iran-yemen-ambassador-houthi.html#> (dostęp: 2 IX 2015).
- Filkins D., *The Shadow Commander*, „The New Yorker”, 30 IX 2013, <https://www.newyorker.com/magazine/2013/09/30/the-shadow-commander> (dostęp: 26 IV 2018).
- Gordon M.R., *Iran Supplying Syrian Military via Iraqi Airspace*, „The New York Times”, 4 IX 2012, <https://www.nytimes.com/2012/09/05/world/middleeast/iran-supplying-syrian-military-via-iraq-airspace.html> (dostęp: 28 IV 2018).
- Gordon M.R., *Iran's master of Iraq Chaos Still Vexes U.S.*, „The New York Times”, 2 X 2012, <https://www.nytimes.com/2012/10/03/world/middleeast/qassim-suleimani-irans-master-of-iraq-chaos-still-vexes-the-us.html> (dostęp: 26 IV 2018).
- Iranian media promotes Qassem Soleimani*, „Al Mezzaah”, 14 IX 2015, <http://almezmaah.com/english/2015/09/14/iranian-media-promotes-qassem-soleimani/> (dostęp: 2 II 2017).
- Kadhimi M. al-, *Why Iraq needs to depoliticize their Popular Mobilization Units*, 10 VII 2015, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/07/iraq-popular-mobilization-forces-politics-isis.html> (dostęp: 10 VI 2018).
- Nasseri L., *Enigmatic Iran General Vows to Stay a Soldier Amid Election Talk*, Bloomberg, 15 IX 2016, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-24/mueller-made-no-conclusion-on-obstruction-by-trump-barr-says> (dostęp: 2 II 2017).
- Pollack K.M., *Major General Qassem Soleimani*, „Time”, <http://time.com/collection/2017-time-100/4736337/qassem-soleimani/> (dostęp: 22 IV 2018).
- Sattar O., *Why Iraq's Shiites are wary of Sadr's „Initial Solutions”*, „Al-Monitor”, 2 III 2017, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/02/iraq-shiite-sunni-national-reconciliation.html> (dostęp: 2 II 2017).
- Soufan A., *Qassem Soleimani and Iran's Unique Regional Strategy*, Combating Terrorism Center, XI 2018, <https://ctc.usma.edu/qassem-soleimani-irans-unique-regional-strategy/> (dostęp: 10 XI 2018).
- Treasury Sanctions Five Individuals Tied to Iranian Plot to Assassinate the Saudi Arabian Ambassador to the United States*, <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1320.aspx> (dostęp: 26 IV 2018).
- Wójcik Ł., *Kasim Sulejmani: strażnik Bliskiego Wschodu. General Cień*, „Polityka”, 28 XII 2014, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1603567,1,kasim-sulejmani-straznik-bliskiego-wschodu.read> (dostęp: 28 IV 2018).
- Zimmt R., *Portrait of Qasem Soleimani, commander of the Iranian Islamic revolutionary Guards Corps' Qods Force, Instigator of Iranian Subversion and terrorism in the Middle East and around the Globe*, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 29 X 2015, https://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_20899/E_174_15f_488197420.pdf (dostęp: 26 IV 2018).

MAREK BRYLEW

Qassem Soleimani – general of the Middle East

Qassem Soleimani is an architect of Iranian politics in the Middle East region and a direct advisor to Ayatollah Khamenei. Once a mysterious figure, currently he is the most recognizable man in the Middle East, a hero of Iranian social media and a character from the front pages of newspapers. Soleimani, responsible for contacts with Lebanon's Hezbollah, Palestinian Hamas, and recently the Yemeni Houthi and the Afghan Taliban, effectively controls the situation in the region. It is mainly thanks to his direct involvement, Syrian President Bashar al-Assad remained in power, the Iraqi army supported by pro-Iranian groups Hashd al-Shaabi took over Mosul, shattered the so-called Islamic State, and Iran strengthened its position in the Middle East.

Keywords: Basij, Khamenei, Khomeini, Hezbollah, Iran, Iraq, Qassem Soleimani, Islamic Revolutionary Guards Corps, Quds Force.